
„A délvidéki magyarok tízezrei ellen elkövetett kommunista népirtás bűn volt.

*Ennek megállapításához és kimondásához nem szükséges semmi más,
csak józan ész és keresztény erkölcs.*

*Nem szükséges, hogy a magyar és a szerb utókor, politikusok és történészek számháborút
folytassanak egymással, nem szükséges áldozati véralgebrát folytatni,
nem szükséges kölcsönös szenvedéstörténeti versengésbe fogni, és nem szükséges bármikor
visszájára fordítható történelmi ok-okozati összefüggésekbe bonyolódni.*

*Mindez nem szükséges ahhoz, hogy józan eszünk és keresztény erkölcsünk alapján
megállapíthassuk: ami 1944–45 fordulóján a délvidéki magyarsággal történt,
az Isten és ember előtt is bűn volt.*

*Egy délvidéki, Tisza-menti kis falu, Csurog központjában egykor két templom
– egy katolikus és egy pravoszláv – állt egymással szemben. 1945-ben, miután a tízezres
lélekszámú településről két és fél ezer magyart kivégeztek, elűztek, javaikból kiforgattak,
miután a magyar temetőt felszántották, és rajta disznókat legeltettek, a katolikus
templomot is ledöntötték, hogy helyén futballpályát létesítsenek. Amikor a templom
lerombolásakor egyik munkásra ráesett valami, és szörnyethalt, a jelenlevők között egy
szerb istenfélő ember mondta: Kell, hogy legyen Isten, és az Isten csak egy lehet.
És Ő se nem szerb, se nem magyar.”*

*Kövér László
(2011. november)*

A zsablyai katolikus templom

ELŐSZÓ

Matuska Marton

Felszabadultunk!

Ezt harsogták a hivatalos szócsövek 1944 októberétől kezdve a Délvidéken. Pedig csupán az történt, hogy a fasizmus rettegett uralma alól a nem kevésbé rettegett kommunizmusé alá kerültünk. Ekkoriban érkeztek a Vörös Hadsereg egységei és Josip Broz Tito, Jugoszlávia marsallja, a Jugoszláv Népfelszabadító Hadsereg és Partizán Alakulatok főparancsnokának fegyveres egységei a tájunkra. És ekkoriban kezdődött az általuk okozott mérhetetlen vérontás. Már október derekán, amikor Tito Versecen tartózkodott, megmutatta a kialakulóban levő kommunista rezsim, milyen az a szabadság, amelyet ránk szakajtottak. A nagy tekintélyű jugoszláv vezér, később világpolitika-irányító, sürgönyileg kért egy megbízható fegyveres egységet alárendeltjétől, hogy megtisztítsa a várost a sváboktól.¹ Történt ugyanis, hogy a szovjet katonák meggyaláztak néhány helybéli szüretelő német asszonyt, s a verseciek agyonverték a gonoszokat. Versecet csakugyan megtisztították a sváboktól, de az országot is. Jóval többet elárul azonban az akkoriban az egész ország területén dúló vérengzés indokáról Ivan Rukavina tábornok, Tito személyes megbízottja, aki a Bácska, Bánság és Baranya területén október 17-én bevezetett katonai igazgatás teljhatalmú parancsnoka. Az október 22-én kiadott közleményében azt írja: „Meg kell védeni e térségek jugoszláv jellegét.”²

Gutai István, noha képzett ember – könyvtárigazgató –, sokáig nem tudott ilyen történetekről. Akárcsak a magyarság zöme. Ha Jugoszláviában történt gáztettekről, esetleg konkrétan népiirtásról, tisztogatásról értesült, az arról szólt, hogy milyen gyalázatokat követtek el ott magyarok, németek, olaszok... Meg persze a királpárti Draža Mihajlović csetnikjei a nép és a partizán szabadságharcosok ellen. És a horvát domobránok is. Hogy a magyarok mit tettek 1942-ben a Sajkás-vidéken meg Újvidék városában. Aztán lassan,

¹ Tito 1944. október 16-án Koča Popovićnak, a Jugoszláv Népfelszabadító Hadsereg Első Hadseregcsoportha parancsnokának címzett sürgönyében az alábbiakat írta: „Küldd sürgősen Fehértemplomon át Versecre a legjobb, erős brigádok [dandár] egyikét, esetleg a krajinaikat. Azért van rá szükségem, hogy megtisztítsam Versecet a sváb lakosoktól. (...) In: Josip Broz Tito összegyűjtött művei. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 1988. p. 41.

² Aleksandar Kasaš: Mađari u Vojvodini 1941–1946, Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Történelmi Tanszék, Újvidék, 1996. p.158.

nagyon lassan kezdett hallani másról is. Találkozott olyan emberekkel, akik – életüket mentve – megszöktek Jugoszláviából, az 1944-től kezdődően létrehozott haláltáborokból. Olvasta Cseres Tibor Bezdáni emberét, Illés Sándor Siratóját. Értesült Homonnay Elemér meg Szigethy György Amerikában kiadott könyveiről, amelyek tömeges magyarirtásokról szóltak. Végül megismert, s fölkeresett olyan tanúkat, akik hajlandók voltak ilyesmiről nyilatkozni, vagy ilyenről följegyzéseket készítettek.

Így állt össze ez a kötet.

Tartalmáról sokat elmond egy-egy írásnak a címe: Az utolsó magyar. Csurogról szól a történet, ahol a felszabadítók érkezésének idején 1700 magyar nemzetiségű lakos élte boldog vagy boldogtalan életét. S vele együtt élt valamivel kevesebb német, a többséget alkotó szerbek között. A „felszabadulás” kezdetétől azonban mindössze két-három hónap leforgása alatt olyan helyzet állt elő, hogy a szerző ma arról közöl írást, kit minősítenek utolsó magyarnak a faluban. Egy másik írás címe: Németnek születtem, magyar család lettem. Mi játszódik le egy familia életében, hogy nemzetcserére kerül sor? Miért mondja a magyarországi Pest megyében, a kicsi Bercel községben a helybeli sváb az odáig futó bácskai, szenttamási menekültnek, földönfutónak, az ott új hazát kereső szerencsétlennek, hogy „Tu bist Telepeschinn!”? A nyolcvanon túli, tüdőrákban szenvedő Schöner Irén meg, aki Csurogról, hatalmas kerülőkkel – Németországot és Spanyolországot is érintve – szökött, futva menekült a Bakonyban lapuló Farkasgyepű faluig, miért beszél néhány héttel halála előtt arról, hogy ő érdekházasságot kötött, egy kommunistának lett a felesége, csak hogy megkapaszkodhasson Magyarországon?

Hasonló történetek olvashatók ebben a kötetben.

Magyarország lakossága jórészt ilyen könyvekből tájékozódva szerezhethet tudomást arról, milyen volt a Délvidéken az 1944-es felszabadulás. E történetek révén válik érthetővé: Még a málenkij robotot, a Hortobágyra telepítést, Recsket, az ötvenhatos tragédiát is tekintetbe véve csekély az a különbség, amely Magyarország és a Délvidék 1944–1945-ös felszabadítása között megállapítható. Néhány éve elmondhatjuk: Nem változott az országhatár, de újra egy a nemzet.

Illik hát megismernünk egymás igaz történetét.

Újvidéken, 2013. május 10-én

---

*Köszönet Teleki Júliának és Hajnal Jenőnek
a könyv megírásához nyújtott segítségükért*

Temerini partizánok